

УДК 378.1:339.92:316.6

ІВАНОВА Оксана – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних наук, Міжнародний гуманітарний університет, 33, вул. Фонтанська дорога, м. Одеса, Україна, індекс 65000 (okmegalodon2021@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8758-1199>

ПРУДЧЕНКО Інна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Київський кооперативний інститут бізнесу і права, 18, вул. Юлії Здановської, м. Київ, Україна, індекс 03022 (innaprudcenko1975@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8547-7104>

ЛАПШИН Сергій – кандидат історичних наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, 32, вул. Острозького, м. Вінниця, Україна, індекс 21001 (serhii.lapshyn@vspu.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2578-8055>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.48.5>

Бібліографічний опис статті: Іванова, О., Прудченко, І., Лапшин, С. (2024). Вплив глобалізації на структуру, зміст і роль вищої освіти. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філософія»*, № 48, 72–87, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.48.5>

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА СТРУКТУРУ, ЗМІСТ І РОЛЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Глобалізація поступово змінює парадигму вищої освіти, її структуру, зміст та призначення. Одним із найбільших глобалізаційних впливів на розвиток освіти в Україні є військова активність по всьому світі і зокрема російсько-українська війна. Для відновлення української економіки після війни потрібні кваліфіковані спеціалісти, які завдяки отриманій освіті, знанням та досвіду зможуть наполегливо працювати над відбудовою та подальшим конкурентним розвитком країни. Актуальність дослідження полягає в тому, що глобалізація вимагає від вищої освіти не лише адаптації до зовнішніх змін, але й активної ролі у формуванні

нової глобальної економічної, соціальної та культурної реальності. Заклади вищої освіти мають стати центрами інновацій та розвитку відповідно до потреб сучасного глобалізованого світу. **Метою** статті є формування комплексного підходу до вивчення напрямів розвитку вищої освіти в умовах глобалізаційних впливів. **Методологічними** засадами дослідження стали аналіз та синтез наявної літератури, порівняльний метод для оцінки різних підходів до освітньої політики, а також абстрактно-логічний метод для теоретичного обґрунтування висновків. **Наукова новизна** дослідження полягає у визначенні напрямів для адаптації вищої освіти до глобалізаційних викликів, зокрема в оновленні освітніх програм, реформуванні управлінських структур та зміцненні міжнародної співпраці. **Висновки.** За результатами дослідження встановлено, що вища освіта потребує проведення реформ, які відповідають глобалізаційним перетворенням. З'ясовано, що зміни у структурі передбачають перегляд управлінських моделей та забезпечення більшої автономії закладам освіти, що дозволить їм більш ефективно адаптуватися до міжнародних освітніх тенденцій та викликів. Щодо змісту вищої освіти, то необхідно зосередитися на інтеграції міжнародних стандартів та практик, оновленні навчальних програм з метою розвитку критичного мислення, цифрової грамотності та міжкультурної компетентності студентів. Обґрунтовано, що глобалізація вимагає від вищої освіти не лише реагування на зовнішні зміни, але й активного лідерства у формуванні нового глобального освітнього ландшафту.

Ключові слова: структурні зміни, зміст освіти, міжнародна співпраця, інноваційні навички, освітня політика, управління в освіті, міжкультурна компетентність.

IVANOVA Oksana – Candidate of Philosophy Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Art History and General Humanities Department, International Humanitarian University, 33, Fontanska road str., Odesa, Ukraine, postal code 65000 (okmegalodon2021@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8758-1199>

PRUDCHENKO Inna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head at the Department of Social and Humanities Disciplines, Kyiv Cooperative Institute of Business and Law, 18, Julia Zdanovska Str., Kyiv, Ukraine, postal code 03022 (innaprudchenko1975@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8547-7104>

LAPSHIN Serhii – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor at the Public Management and Administration Department, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, 32, Ostrozhsky Str., Vinnytsia, Ukraine, 21001, postal code (serhii.lapshyn@vspu.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2578-8055>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.48.5>

To cite this article: Ivanova, O., Prudchenko, I. Lapshin, S. (2024). Vplyv hlobalizatsii na strukturu, zmist i rol vyshchoi osvity [The impact of globalization on the structure, content and role of higher education]. *Liudynoznavchi studii: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia "Filosofia"* – Human Studies. Series of "Philosophy": a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, № 48, 72–87, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.48.5>

THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON THE STRUCTURE, CONTENT AND ROLE OF HIGHER EDUCATION

Summary. *The relevance of the study is that globalization requires higher education not only to adapt to external changes, but also to play an active role in shaping a new global economic, social and cultural reality. Higher education institutions should become centers of innovation and development in line with the needs of the modern globalized world. The purpose of the article is to form an integrated approach to studying the directions of development of higher education in the context of globalization. Methodological principles of the study are the analysis and synthesis of existing literature, a comparative method for evaluating different approaches to educational policy, as well as an abstract-logical method for theoretical substantiation of conclusions. Scientific novelty consists in determining areas for adapting higher education to globalization challenges, including updating curricula, reforming management structures, and strengthening international cooperation. Conclusions.* *The study found that higher education needs reforms that are in line with globalization transformations, which changes the structure of education and the institutional basis of the organization. In particular, changes in the structure involve revising management models and providing greater autonomy*

to educational institutions, which will allow them to adapt more effectively to international educational trends and challenges. As for the content of higher education, there is a need to focus on integrating international standards and practices, updating curricula to develop critical thinking, digital literacy, and intercultural competence among students. This will help to improve the quality of education, develop innovative skills and train specialists who are competitive in the global labor market. In addition, the role of higher education should evolve towards the formation of global citizens capable of contributing to international development and cultural exchange, including through increased opportunities for international mobility and cooperation. Thus, globalization requires higher education not only to respond to external changes, but also to take an active leadership role in shaping the new global educational landscape.

Key words: *structural changes, educational content, international cooperation, innovative skills, educational policy, educational management, intercultural competence.*

Постановка проблеми. В умовах сучасного світу, де процеси глобалізації набувають усе більшої ваги, стає очевидним, що вони впливають не лише на економіку та політику, а й на таку фундаментальну сферу, як освіта. Глобалізація, охоплюючи своїм впливом різноманітні аспекти суспільного життя, поступово змінює парадигму вищої освіти, її структуру, зміст та призначення. Необхідність вивчення та адаптації до глобальних викликів та трендів стає імперативом для країн по всьому світі, включаючи Україну (Бєбко, 2020).

Традиційно вища освіта зосереджувалася на підготовці кваліфікованих фахівців для потреб національної економіки. Проте в умовах глобалізації її роль виходить за межі цього вузького завдання, перетворюючись на каталізатор розвитку глобальної цивілізації та забезпечення стійкого соціоекономічного розвитку країн (Натрошвілі, 2015).

Одним із найбільших глобалізаційних впливів на розвиток освіти в Україні є військова активність по всьому світі і зокрема російсько-українська війна. На сьогодні важко визначити, скільки часу знадобиться Україні для відновлення економіки та інфраструктури після завершення війни. Цей період може

тривати від кількох років до кількох десятиліть – все залежить від того, коли війна закінчиться. Однак у будь-якому випадку для того, щоб здійснювати відбудову, потрібні нові, молоді кваліфіковані спеціалісти, які будуть відігравати вирішальну роль у відновленні української економіки після війни (Терепищій, 2020). Завдяки отриманій освіті, знанням та досвіду вони зможуть принести свіжі ідеї, енергію та готовність наполегливо працювати над відбудовою та подальшим конкурентним розвитком країни (Кречетова, 2022).

Зкладам вищої освіти також доведеться функціонувати у глобальній конкуренції. Ця конкуренція відбувається не лише між країнами, але і серед транснаціональних корпорацій та їх корпоративних університетів, які зосереджені на підготовці спеціалістів для конкретних галузей або корпорацій. Відповідно, освітній простір стає все більш динамічним і різноманітним, вимагаючи від закладів вищої освіти постійної адаптації до нових умов та потреб.

У контексті цієї динамічної глобальної ситуації вища освіта набуває нового значення як інструмент розвитку інновацій, наукових досліджень та технологічного прогресу. Саме тому створення умов для розвитку вищої освіти, підтримка наукових досліджень та інновацій стають ключовими пріоритетами для держав, які прагнуть зайняти лідируючі позиції в умовах глобальної конкуренції.

Мета статті – формування комплексного підходу до вивчення напрямів розвитку вищої освіти в умовах глобалізаційних впливів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання трансформації вищої освіти досить висвітлене у вітчизняній літературі, особливо у контексті післявоєнного розвитку. Проте, попри численні дослідження, які зосереджуються на реформуванні вищої освіти в умовах сучасних викликів, в літературі відчувається нестача структурованого аналізу, який би детально висвітлював, як саме глобалізаційні процеси впливають на ключові аспекти вищої освіти. Зокрема, зміни у структурі та змісті освітніх програм, а також ролі закладів вищої освіти у суспільстві потребують глибшого розуміння та систематизації. Значний вклад у дослідження змін, що відбуваються в освітній сфері,

вносять С. Натрошвілі (2022), який зосереджується на стратегічному управлінні закладами вищої освіти, та С. Бебко (2020), який розглядає основні тенденції глобалізації вищої освіти. Втім їхні роботи більше сфокусовані на загальних трендах, а не на конкретних аспектах структурних змін у вищій освіті. Д. Кречетова (2022), І. Шевчук та А. Шевчук (2022) та З. Шацька (2021) розглядають адаптацію та відновлення освітнього процесу в контексті післявоєнних викликів. Ці роботи є важливими для розуміння сучасних проблем української вищої освіти, але знову ж таки не зосереджуються безпосередньо на впливі глобалізації на структурні зміни в освітніх інституціях. Попри достатню кількість літератури з цієї проблематики, відчувається нестача комплексного погляду на те, як глобалізаційні процеси впливають на структуру, зміст і роль вищої освіти. Це підсилює актуальність дослідження та потребу у систематизованому матеріалі, який би враховував різні аспекти цього впливу, використовуючи різні методи наукового пізнання для поглибленого аналізу зазначеної тематики.

Основний матеріал. Глобалізація значно впливає на структуру та функціонування закладів вищої освіти, ставлячи перед ними нові виклики та вимоги. Швидкий розвиток технологій, міжкультурний обмін та зростаюча потреба у глобальній конкурентоспроможності вимагають від університетів і коледжів глибшої інтеграції з міжнародними освітніми тенденціями та адаптації до глобальних стандартів. Це передбачає не тільки перегляд та модернізацію навчальних програм, але й реформування інституційних рамок управління, фінансування та оцінювання якості освітніх послуг. Розглянемо ключові напрями інституційного реформування закладів вищої освіти (рис. 1).

Повна фінансова автономія для закладів вищої освіти. Автономність передбачає передачу університетам відповідальності за управління власними фінансовими ресурсами, забезпечення якості навчання, викладання та досліджень. Це має вирішальне значення для створення високоякісних університетів, сприяння академічній досконалості та надання освітніх послуг на конкурентній основі.

Створення репутаційного капіталу. Репутація є ключовим фактором успіху університетів як з точки зору залучення

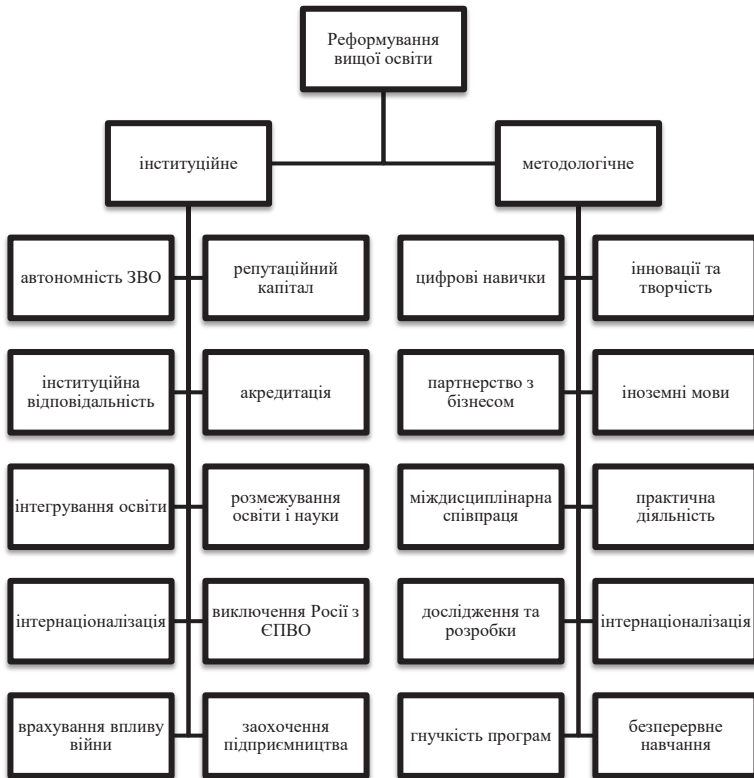

Рис. 1. Напрями реформування вищої освіти в Україні в умовах глобалізаційних перетворень

Примітка: систематизовано авторами

студентів, викладачів, так і з точки зору фінансування. Побудова міцної репутації через академічні досягнення та результативність освіти має вирішальне значення для українських університетів, які хочуть бути конкурентоспроможними на вітчизняному ринку та міжнародній арені.

Якість освіти та інституційна відповідальність. Забезпечення якості освіти та досліджень має велике значення для розвитку високоякісних університетів. Українські університети повинні дотримуватися стандартів і рекомендацій, встановлених

Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, та застосовувати проактивний підхід до забезпечення якості.

Зміни в процесі акредитації. Поточний процес акредитації потребує перегляду з метою забезпечення належного оцінювання якості освітніх та дослідницьких програм, включаючи гуманітарний компонент освіти, внутрішні системи забезпечення якості та структуровані програми підготовки докторів філософії.

Інтеграція вищої освіти та досліджень. Для побудови високоякісних університетів важливо інтегрувати освіту та дослідження. Багато аспірантських програм в Україні лише імітують дослідницьку діяльність, а багато дослідницьких установ лише імітують науку. Інтеграція цих двох сфер допоможе забезпечити високу якість обох.

Розуміння різних типів закладів вищої освіти. Не всі заклади вищої освіти повинні зосереджуватися на дослідженнях. До закладів, які зосереджені на особистісному зростанні та тісній співпраці з ринком праці, необхідно ставитися по-іншому, ніж до дослідницьких університетів.

Інтернаціоналізація. Щоб бути конкурентоспроможними на світовій арені, українські університети повинні інтернаціоналізувати свою діяльність, включаючи академічну співпрацю, вивчення іноземних мов та створення англomовного середовища.

Виключення Росії з ЄПВО. Щоб захистити українську вищу освіту від російського впливу, важливо виключити росію з Європейського простору вищої освіти та посилити співпрацю з іншими країнами.

Розгляд впливу війни на університети. Війна суттєво впливає на вищу освіту в Україні, зумовлюючи переміщення студентів і викладачів, руйнування інфраструктури та зменшення фінансування. Важливо враховувати ці виклики під час розвитку сектору вищої освіти та впроваджувати політику і програми, спрямовані на вирішення цих проблем.

Заохочення інновацій та підприємництва. Заохочення інновацій та підприємництва має вирішальне значення для розвитку високоякісних університетів та сприяння економічному зростанню. Цього можна досягти за допомогою таких ініціатив, як офіси трансферу технологій, інноваційні хаби та інкубатори, які

підтримують студентів, викладачів та дослідників у виведенні їхніх ідей на ринок (Квіт, 2022).

Попри інституційний розвиток, важливо змінювати підходи до викладання. Для цього потрібно прагнути до виконання методологічних завдань, що зазначені нижче.

Фокус на цифрових навичках. Щоб побудувати конкурентоспроможну економіку, заклади вищої освіти повинні зосередитися на розвитку цифрових навичок студентів, включаючи програмування, аналіз даних та цифровий маркетинг. Це забезпечить випускникам навички, необхідні для досягнення успіху в цифровому світі.

Заохочувати творчість та інновації. Заклади вищої освіти повинні заохочувати студентів до творчості та інновацій, а також до нестандартного мислення. Цього можна досягти, включивши в навчальну програму дизайн-мислення, підприємництво та інновації, а також через практичні проєкти та реальний досвід.

Зміцнювати партнерства з бізнесом. Заклади вищої освіти повинні співпрацювати з місцевим бізнесом, щоб гарантувати, що студенти стикаються з реальними викликами та можливостями, а випускники отримують навички та знання, необхідні для досягнення успіху на робочому місці.

Сприяли вивченню іноземних мов. Знання іноземних мов є важливою навичкою у сучасному глобалізованому світі, і заклади вищої освіти повинні приділяти значну увагу вивченню мов, зокрема англійської та інших мов, що користуються попитом на ринку праці.

Заохочувати міждисциплінарну співпрацю. Щоб вирішувати складні проблеми і створювати нові можливості для розвитку, заклади вищої освіти повинні заохочувати студентів до міждисциплінарної роботи і співпраці з іншими фахівцями з різних галузей.

Практичний досвід. Заклади вищої освіти повинні забезпечити студентам можливість отримати практичний досвід через стажування, навчання на робочому місці та інші можливості для практичного навчання.

Інвестиції в дослідження та розвиток. Заклади вищої освіти повинні інвестувати в дослідження та розробки, щоб

стимулювати інновації та економічне зростання. Цього можна досягти через партнерство з бізнесом, державними установами та іншими організаціями.

Інтернаціоналізація. Заклади вищої освіти мають заохочувати студентів до навчання за кордоном, участі в міжнародних програмах та взаємодії з міжнародними організаціями і спілнотами. Це допоможе розширити їхній світогляд та побудувати глобальну мережу контактів.

Гнучкі програми. Заклади вищої освіти повинні пропонувати гнучкі та доступні програми, в тому числі онлайн-програми із синхронним та асинхронним навчанням.

Розвиток культури безперервного навчання. Заклади вищої освіти повинні заохочувати студентів і випускників до навчання впродовж усього життя, а також до постійного розвитку нових навичок та знань впродовж усієї кар'єри. Цього можна досягти за допомогою програм та ініціатив, які підтримують професійний розвиток і кар'єрне зростання (Освітній процес, 2022).

Зазначені заходи можуть допомогти реформувати систему вищої освіти в Україні та забезпечити її здатність здійснювати підготовку випускників, котрі володіють навичками та знаннями, необхідними для конкурентного глобального середовища. Впроваджуючи ці реформи, заклади вищої освіти можуть відігравати вирішальну роль у підтриманні економічного відновлення та допомозі в побудові сильної і стійкої економіки.

Зміни, що відбуваються у світовій економіці, культурі та технологіях, змушують заклади вищої освіти адаптувати зміст навчальних програм, щоб забезпечити студентам необхідні знання та навички для успішної кар'єри в глобалізованому світі. Така адаптація вимагає не тільки відновлення фізичної інфраструктури закладів вищої освіти, а й оновлення освітнього контенту, включаючи розвиток критичного мислення, цифрової грамотності, креативності та міжкультурної компетентності. Особливу увагу необхідно приділити формуванню навичок, які будуть затребувані на глобальному ринку праці, забезпечуючи випускникам можливості для інновацій, створення нових бізнес-моделей та ефективної співпраці з міжнародними партнерами. Від спеціалістів кожної галузі вимагатимуться нові навички, що наведені на рис. 2.

Рис. 2. Найбільш затребувані навички серед спеціалістів в умовах глобалізації

Примітка: систематизовано авторами

Для побудови конкурентоспроможних економік, стимулювання інновацій, створення нових бізнесів та робочих місць потрібні люди, які володіють навичками, знаннями та творчими здібностями. Розвиток креативних навичок та інноваційності залежить від методологічного інструментарію та підходів, які використовують заклади вищої освіти. Окрім того, заклади вищої освіти повинні зосередитися на розвитку цифрових навичок і креативності студентів. Озброюючи студентів цими навичками, заклади вищої освіти можуть допомогти їм досягти успіху в цифровому світі та створити нові можливості для зростання і розвитку. Не менш важливо сформувати спеціалістів, які зможуть вільно співпрацювати з міжнародними організаціями, іноземними компаніями, клієнтами та постачальниками. З цією метою потрібно переглянути ставлення до вивчення іноземних мов.

У контексті швидкоплинних глобалізаційних процесів роль вищої освіти набуває нових вимірів, виходячи за рамки традиційного підходу до навчання. Глобальні виклики, такі як технологічний прогрес, економічна інтеграція, культурний обмін, впливають на потреби ринку праці, формуючи попит на нові професії та компетенції. Заклади вищої освіти стають ключовими гравцями у підготовці майбутнього покоління спеціалістів, котрі будуть спроможні адаптуватися до динамічного середовища, інновувати та ефективно взаємодіяти у міжкультурному контексті.

Розглянемо 10 професій, які, ймовірно, будуть особливо затребуваними у найближчому майбутньому (рис. 3). Нова роль

вищої освіти у цьому контексті – забезпечити гнучкість у підходах до навчання та здатність швидко реагувати на виклики сучасності, готуючи студентів до ефективної роботи у міжнародному та багатокультурному середовищі.

Рис. 3. Десять найбільш затребуваних професій в умовах глобальних викликів

Примітка: систематизовано авторами

1. *Спеціалісти у сфері інформаційних технологій.* Через постійний розвиток цифрових технологій фахівці в цій галузі стають ключовими гравцями у підтриманні інновацій та конкурентоспроможності компаній на глобальному рівні.

2. *Експерти у галузі екології та сталого розвитку.* З огляду на зростаючу увагу до кліматичних змін та екологічної відповідальності високо будуть цінуватися професіонали, здатні працювати над розробкою та впровадженням сталого виробництва.

3. *Фахівці з міжнародного бізнесу та глобального маркетингу.* У глобалізованому світі компанії прагнуть до розширення своїх ринків, тому експерти, що володіють знаннями про міжнародні ринки та маркетингові стратегії, стають незамінними.

4. *Фахівці у сфері освіти та навчання.* Зі зміною економічних і технологічних умов потреба у постійному навчанні та розвитку навичок зростає, що робить освітян ключовими у підготовці наступних поколінь професіоналів.

5. *Професіонали у сфері здоров'я та благополуччя.* Підвищення тривалості життя та акцент на якості життя спонукають до зростання попиту на фахівців, здатних підтримувати фізичне та психічне здоров'я людей.

6. *Інженери-новатори.* Із впровадженням новітніх технологій, таких як штучний інтелект, робототехніка, відновлювана енергія, інженери, які працюють над розробкою і впровадженням інноваційних рішень, будуть у великому попиті.

7. *Фахівці з управління проєктами.* Уміння ефективно управляти складними проєктами та командами у різноманітних і швидкозмінних умовах є ключовим для успіху у багатьох сферах бізнесу.

8. *Аналітики даних.* У світі, де дані стають новою «нафтою», професіонали, здатні аналізувати та перетворювати великі масиви даних на цінні інсайти, мають велике значення для прийняття обґрунтованих рішень.

9. *Креативні професії.* У глобалізованому світі, де культурний обмін набуває все більшого значення, творчі професіонали, такі як дизайнери, письменники, художники, затребувані для створення нових ідей та концепцій.

10. *Експерти з міжкультурної комунікації.* Здатність ефективно спілкуватися та співпрацювати з людьми різних культур є важливою в глобалізованому діловому світі (8 професій, 2022; Сенько, 2022).

Ці професії відображають лише частину мозаїки глобалізаційних перетворень, кожна з яких вносить свій вклад у розвиток сучасної економіки, сприяючи інноваціям та адаптації до швидкозмінних умов глобального ринку.

У кожній з цих процесій потрібні будуть спеціалісти, здатні будувати сучасну економіку завдяки використанню інновацій, у тому числі цифрових технологій. Саме ці технології можуть допомогти подолати розрив між старою та новою економікою, даючи змогу країні перейти до нових галузей та сфер зростання, які будуть конкурентними на міжнародному ринку.

Висновки. Вплив глобалізації на вищу освіту є багатогранним і трансформує її структуру, зміст і роль у сучасному світі. Глобалізаційні процеси спонукають заклади вищої освіти до реформування і адаптації, щоб відповідати новим вимогам

глобального контексту. Зміна структури вищої освіти проявляється у підвищенні її фінансової автономії та управлінської незалежності. Заклади отримують більше свободи у прийнятті рішень щодо своїх фінансових ресурсів, стратегій навчання та досліджень. Така автономність спрямована на підвищення якості освіти та зростання конкурентоспроможності на міжнародній арені. Це також спонукає університети до формування сильного репутаційного капіталу, що є ключовим фактором успіху. Зміни в змісті освіти вимагають інтеграції міжнародних стандартів і підходів, що призводить до оновлення навчальних програм. Освітній контент адаптується для розвитку у студентів критичного мислення, цифрової грамотності, креативності та міжкультурних навичок. Такі зміни спрямовані на підготовку спеціалістів, здатних до інновацій та ефективної роботи в умовах глобалізації. Роль вищої освіти також трансформується. Від закладів вищої освіти вимагається не лише передавати знання, а й формувати навички, необхідні для роботи в міжнародному та багатокультурному середовищі. Вища освіта має відігравати ключову роль у підтримці сталого розвитку, інновацій та культурного обміну. Заклади вищої освіти повинні готувати фахівців, спроможних до інновацій та адаптації до швидкозмінних умов глобального ринку, що вимагає від них гнучкості, передових підходів до навчання та активної міжнародної співпраці.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі вбачаємо у вивченні проблеми функціонування закладів вищої освіти в умовах війни та їх розвитку в післявоєнний період.

ЛІТЕРАТУРА

1. 8 професій, які будуть найбільш затребувані після війни. *Закон. Бізнес.* 2022. URL: <https://zib.com.ua/ua/151088.html> (дата звернення: 16.03.2024).
2. Бебко С. Основні тенденції глобалізації вищої освіти. 2020. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/16860/1/PIONBUG_2020_P052-053.pdf (дата звернення: 18.03.2024).
3. Квіт С. Усе має змінитися: десять кроків з реформування вищої освіти після війни. *Дзеркало тижня.* 2022. URL: <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/use-maje-zminitisja-desjat-kroktiv-z-reformuvannja-vishchoji-osviti-pislja-vijni.html> (дата звернення: 15.03.2024).

4. Кречетова Д. На відновлення треба 9 млрд доларів: у МОН розповіли, скільки освітніх закладів знищила РФ. *Економічна правда*. 2022. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/09/19/250512/> (дата звернення: 18.03.2024).
5. Натрошвілі С.Г. Стратегічне управління вищим навчальним закладом: теорія, методологія, практика : монографія. Київ : КНУТД, 2015. 320 с.
6. *Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні* : матеріали всеукр. наук.-педагогічн. підвищ. кваліф., м. Одеса, 3 трав. – 13 черв. 2022 р. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 504 с.
7. Сенько У. Які професії будуть найбільш затребуваними та найкраще оплачуваними після війни : аналітика. *Lviv Media*. 2022. URL: <https://lviv.media/ekonomika/61701-yaki-profesiyi-budut-najbilsh-zatrebuvanimi-ta-najkrashe-oplachuvanimi-pislya-vijni-analitika/> (дата звернення: 16.03.2024).
8. Терепищій С.О. Українська освіта в умовах війни. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. 234 с.
9. Шацька З. Адаптація закладів вищої освіти України до умов воєнного стану. Київський національний університет технологій та дизайну. 2021. № 1. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/20211/1/PIONBUG_2022_P053-054.pdf (дата звернення: 18.03.2024).
10. Шевчук І.Б., Шевчук А.В. Освітня аналітика крізь призму війни: виклики та можливості для вищої школи України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-80>

REFERENCES

1. 8 profesiy, yaki budut naybilsh zatrebuvani pislya viyny [8 professions that will be most in demand after the war]. *Zakon. Biznes*, 2022. Retrieved from <https://zib.com.ua/ua/151088.html> [in Ukrainian].
2. Bebko, S. (2020). Osnovni tendentsii hlobalizatsii vyshchoi osvity [Main trends of globalization in higher education]. Retrieved from: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/16860/1/PIONBUG_2020_P052-053.pdf [in Ukrainian].
3. Kvit, S. (2022). Use maye zminytysya: desyat' krokiv z reformuvannya vyshchoyi osvity pislya viyny [Everything must change: Ten steps to reform higher education after the war]. *Dzerkalo tyzhnya*. Retrieved from: <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/use-maje-zminitisja-desjat-krokviv-z-reformuvannja-vishchoji-osviti-pislja-vijni.html> [in Ukrainian].
4. Krchetova, D. (2022). Na vidnovlennya treba 9 mlrd dolariv: u MON rozpovily, skil'ky osvitnikh zakladiv znyshchyla RF [9 billion dollars are needed for restoration: the Ministry of Education and Science told how many educational institutions were destroyed by the Russian Federation]. *Ekonomichna pravda*. Retrieved from: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/09/19/250512/> [in Ukrainian].

5. Natroshvili, S.H. (2015). Stratehichne upravlinnia vyshchym navchalnym zakladom: teoriia, metodolohiia, praktyka: monohrafiia [Strategic management of higher educational institutions: theory, methodology, practice: monograph]. Kyiv: KNUD [in Ukrainian].
6. Osvitniy protses v umovakh voyennoho stanu v Ukrayini: mater. vseukr. nauk.-pedahoh. pidvyshch. kvalif. [The educational process in the conditions of martial law in Ukraine: materials of the all-Ukrainian scientific and pedagogical professional development]. Odesa 3 trav. – 13 cherv. 2022 roku. Odesa: Vydavnychy dim «Hel’vetyka [in Ukrainian].
7. Senko, U. (2022). Yaki profesiyi budut’ naybil’sh zatrebuванymi ta naykrashe oplachuvanymi pislya viyny: analityka [Which professions will be most in demand and best paid after the war: analytics]. *Lviv Media*. Retrieved from: <https://lviv.media/ekonomika/61701-yaki-profesiyi-budut-najbilsh-zatrebuванymi-ta-najkrashe-oplachuvanimi-pislya-vijni-analitika/> [in Ukrainian].
8. Terepyshchyy, S.O. (2020). Ukrayinska osvita v umovakh viyny [Ukrainian education in the conditions of war]. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova [in Ukrainian].
9. Shatska, Z. (2021). Adaptatsiya zakladiv vyshchoyi osvity Ukrayiny do umov voyennoho stanu [Adaptation of higher education institutions of Ukraine to the conditions of martial law]. *Kyivskyy natsionalnyy universytet tekhnolohiy ta dyzaynu*, Vol. 1. Retrieved from: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/20211/1/PIONBUG_2022_P053-054.pdf [in Ukrainian].
10. Shevchuk, I.B., Shevchuk, A.V. (2022). Osvitnya analityka kriz pryzmu viyny: vyklyky ta mozhyvosti dlya vyshchoyi shkoly Ukrayiny [Educational analytics through the lens of war: challenges and opportunities for higher education in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, Vol. 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-80> [in Ukrainian].